

Súd: Najvyšší súd SR
Spisová značka: 4Cdo/132/2018
Identifikačné číslo spisu: 5811204169
Dátum vydania rozhodnutia: 18.12.2019
Meno a priezvisko: JUDr. Milan Lalík
Funkcia: sudca
ECLI: ECLI:SK:NSSR:2019:5811204169.1

UZNESENIE

Najvyšší súd Slovenskej republiky v spore žalobcov 1/ T. T. Š.Q., bývajúceho v E., I. XXX, 2/ O. A., bývajúceho v E., U. G. XXX/XX, 3/ O. L., bývajúceho v E., K. XXX/X, 4/ T. Š. L., bývajúceho v E., Z. XXX, 5/ B. W., bývajúceho v E.G., Q. I. XXX/X, 6/ M. W., bývajúcej v E.G., Ú. XXX/X, zastúpených JUDr. Marianom Ďuranom PhD., advokátom so sídlom v Žiline, Sládkovičova 6, proti žalovanému ŽIAREC, poľnohospodárske družstvo so sídlom Tvrdošín, zastúpenému Mgr. Igorom Paliderom, advokátom so sídlom v Zubrohlave, Klinec II. č. 215, o určenie vlastníckeho práva k nehnuteľnostiam, vedenom na Okresnom súde Námestovo pod sp. zn. 7 C 79/2011, o dovolaní žalobcov proti rozsudku Krajského súdu v Žiline z 30. marca 2017 sp. zn. 9 Co 28/2017, takto

rozhodol:

Rozsudok Krajského súdu v Žiline v spojení s rozsudkom Okresného súdu Námestovo z 21. septembra 2016 č. k. 7 C 79/2011-800 z r u š u j e a vec vracia Okresnému súdu Námestovo na ďalšie konanie a nové rozhodnutie.

Odôvodnenie

1. Okresný súd Dolný Kubín rozsudkom z 21. septembra 2016 č. k. 7 C 79/2011-800 žalobu žalobcov o určenie vlastníckeho práva k parceliam, špecifikovaným v žalobe, zamietol s odôvodnením, že nepreukázali naliehavý právny záujem na požadovanom určení; v dôsledku toho sa súd nezaoberal vecnou stránkou žaloby. Žalobcov zaviazal uhradiť žalovanému všetky trovy konania.

2. Krajský súd v Žiline na odvolanie žalobcov rozsudkom z 30. marca 2017, sp. zn. 9 Co 28/2017 napadnutý rozsudok súdu prvej inštancie potvrdil a priznal žalovanému nárok na náhradu trov konania. Konštatoval, že predpokladom úspešnosti určovacej žaloby je preukázanie naliehavého právneho záujmu zo strany žalobcov. Ak teda žalobcovia svojou žalobou chceli dosiahnuť zmenu zápisu na LV č. XXXX v časti „Iné údaje“, tu sa odvolací súd stotožnil s názorom súdu prvej inštancie, že ani v prípade úspechu vo veci by k zmene zápisu nemohlo dôjsť, keďže nie je možné určiť, ktorých konkrétnych pozemkov sa zápis v tejto časti týka. Následne súd postupoval správne, keď z dôvodu nepreukázania naliehavého právneho záujmu sa nezaoberal ďalšími skutočnosťami, a preto ani odvolací súd na námietky žalobcov v tomto smere neprihliadol.

3.1. Proti tomuto rozsudku odvolacieho súdu podali žalobcovia dovolanie, ktorým navrhovali napadnutý rozsudok zrušiť a vec vrátiť na ďalšie konanie a nové rozhodnutie. Namietali, že z napadnutého rozhodnutia nie je zrejmé, prečo by súdne konanie o určenie vlastníckeho práva k identifikovaným parceliam tvoriacim majetok bývalých urbarialistov v prospech žalobcov (ich právnym predchodcom), ktoré sú zatiaľ zapísané ako majetok žalovaného, bolo vo vzájomnej kolízii s reštitučným konaním o vydanie iných pozemkov, ktoré boli odňaté bývalým (spolu)vlastníkom štátom.

3.2. Nesprávnosť a nepreskúmateľnosť rozhodnutia krajského súdu spočívala i v tom, že žalobcovia sa domáhali zmeny zápisu na LV č. XXXX v časti iné údaje. Žalobcovia sa však podanou žalobou nedomáhali zmeny zápisov na LV č. XXXX v časti „Iné údaje“, ale domáhali sa určenia vlastníckeho práva k nehnuteľnostiam, ktoré boli špecifikované v žalobe s tým, že na základe uvedeného rozhodnutia bolo a je možné dosiahnuť zápis žalobcov do katastra nehnuteľností, nakoľko existencia uvedeného zápisu v prospech žalobcov v súčasnosti absentuje.

3.3. Vo vzťahu k zápisu na LV č. XXXX pre k.ú. E., ako i zápisu na LV č. XXX pre k.ú. U., ktorý v rozhodnutí krajského súdu absentuje, žalobcovia len poukazovali, že uvedeným zápisom na tzv. polohluchom liste vlastníctva dochádza k vytváraniu stavu tzv. duplicity zápisov v katastri nehnuteľností. Dovolatelia poukázali na to, že už v predchádzajúcich vyjadreniach okresného úradu, katastrálneho odboru (predtým Správy katastra Tvrdošín) z roku 2012, duplicita konštatovaná bola a bolo povinnosťou súdu vyhodnotiť, či tu táto je alebo nie je. Týmto vyjadrením vtedajšej Správy katastra Tvrdošín sa však okresný súd taktiež vôbec nezaoberal, aj keď malo význam pre toto konanie, keďže v tomto vyjadrení tento správny orgán duplicitu konštatoval, dokonca uviedol, že aj žalovaný je duplicitným vlastníkom sám voči sebe, čo spôsobili práve zápisy na LV č. XXXX k.ú. E. a č. XXX k.ú. U.. Je pritom zrejmé, že práve zápis údajov v časti Iné údaje na LV č. XXXX k.ú. E. a č. XXX U., vyvoláva duplicitný zápis, pričom otázku existencie vlastníckeho práva je možné riešiť výlučne v súdnom konaní. Je tak zjavné, že okresný súd a následne i krajský súd sa nedostatočne zaoberali vykonanými dôkazmi a tieto nevyhodnotil dostatočne, pričom nielenže uprel žalobcom právo na riadne a dostatočné odôvodnenie rozhodnutia, ale tiež porušil ich právo na spravodlivý proces. Pritom súd má byť zárukou odbornosti a zákonnosti a má disponovať právnym vedomím či znalosťou právneho poriadku - iura novit curia („súd pozná právo“).

3.4. Okrem toho dovolatelia poznamenali, že zo správania žalovaného v konaní je zrejmé, že tento sa správa ako vlastník a uplatňuje si svoje vlastnícke nároky. Žalovaný si dal zapísať vlastnícke právo k predmetu sporu na podklade listín, ktoré sú obsahom záznamovej listiny Z 819/94, a to rozhodnutie Pôd 520/1958 napriek tomu, že jeho vlastníctvo nepreukazujú, ako aj tomu, že v tom čase vystupujúci ako povinná osoba vedel o podanom reštitučnom nároku oprávnenými osobami a tiež o tom, že v tom čase ešte nebolo vydané právoplatné rozhodnutie, ktorým by nadobudol vlastnícke právo k predmetu sporu. Protizákonné konanie žalovaného je teraz na ťarchu žalobcov, ktorí musia svoje vlastníctvo dokazovať a pritom žalovaný porušil zákon, keď žiadal o tento zápis. Je povinnosťou súdu odstrániť takýto protizákonný stav, no napriek tomu sa súdy nižších inštancií nevysporiadali ani s touto vo veci významnou otázkou.

3.5. Je teda zrejmé, že nastolený stav právnej neistoty je možné vyriešiť určovacím výrokom a Okresný úrad, odbor katastrálny, je povinný následne zápisy usporiadať v súlade s rozhodnutím súdu. Preto žalobcovia navrhli, aby dovolací súd zrušil rozsudok krajského súdu a vec mu vrátil na ďalšie konanie a rozhodnutie.

4. Žalovaný sa k dovolaniu žalobcov písomne nevyjadril.

5. Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) po tom, čo sa oboznámil s obsahom spisu a podaným dovolaním dospel k záveru, že dovolanie je nielen prípustné, ale aj opodstatnené v zmysle ustanovenia § 420 písm. f/ a § 421 ods. 1 písm. a/ C.s.p., ktoré vyvodil z jeho obsahu (§ 124 ods. 1 a § 438 ods. 1 C.s.p.).

6. Podstatou práva na spravodlivý súdny proces je možnosť fyzických a právnických osôb domáhať sa svojich práv na nestrannom súde a v konaní pred ním využívať všetky právne inštitúty a záruky poskytované právnym poriadkom. Integrálnou súčasťou tohto práva je právo na relevantné, zákonu zodpovedajúce konanie súdov a iných orgánov Slovenskej republiky (I. ÚS 26/94), v ktorom sa uplatnia

všetky zásady súdneho rozhodovania v súlade so zákonmi a pri aplikácii ústavných princípov, ako napr. právnej istoty, legitímneho očakávania, legality a pod., ktoré sú obsahom právneho štátu (čl. 1 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky).

7. Princípu práva na spravodlivý proces zodpovedá právo účastníka na určitú kvalitu súdneho rozhodnutia a povinnosť súdu svoje rozhodnutie riadne odôvodniť, pričom sa musí vysporiadať so všetkými relevantnými námietkami uplatnenými stranami sporu, a to spôsobom zodpovedajúcim miere ich závažnosti. Porušením práva na spravodlivý proces je aj stav, keď v hodnotení skutkových zistení a skutkových záverov absentuje určitá časť skutočností, ktoré vyšli v konaní najavo, eventuálne - alebo tým skôr - pokiaľ boli stranami sporu namietané, no napriek tomu ich odvolací súd náležitým spôsobom v celom súhrne posudzovaných skutočností nezhodnotil bez toho, že by dodatočným spôsobom odôvodnil ich bezvýznamnosť či irelevantnosť (4 Cdo 102/2017). Pokiaľ takto odvolací súd postupoval aj v prejednávanej veci, dopustil sa svojvôle zakázanej preň v čl. 2 ods. 2 v spojení s čl. 1 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a založil tým nepreskúmateľnosť ním vydaného rozhodnutia, a v dôsledku toho aj jeho protiústavnosť. Ak nie sú totiž zjavné zákonné dôvody toho-ktorého rozhodnutia, nastávajú obdobné následky ako tie, ktoré vedú k nezákonnosti a hlavne k nepresvedčivosti rozhodnutia, čo je však v rozpore nielen s požadovaným účelom súdneho konania, ale tiež aj so zásadami spravodlivého procesu; len náležité, t. j. zákonom vyžadovaným spôsobom odôvodnené rozhodnutie napĺňa - ako neoddeliteľná súčasť „stanoveného postupu“ - ústavné kritériá vyplývajúce preň z čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (I. ÚS 33/2012). Z uvedeného potom vyplýva, že k porušeniu práva na spravodlivý proces v zmysle ustanovenia § 420 písm. f/ C.s.p. môže dôjsť aj nepreskúmateľnosťou napadnutého rozhodnutia (porov. I. ÚS 105/06, III. ÚS 330/2013, 4 Cdo 34/2018, 4 Cdo 3/2019, 5 Cdo 57/2019, 8 Cdo 152/2018, 8 Cdo 102/2018).

8. Dovolacím dôvodom podľa § 421 ods. 1 písm. a/ C.s.p. bude popis právnej otázky, ktorú odvolací súd riešil v rozpore s rozhodovacou praxou najvyššieho súdu. Pritom najvyšší súd má poznať svoju vlastnú judikatúru, t. j. aj rozhodnutia iných senátov, a túto judikatúru potom musí zohľadniť bez ohľadu na to, či na ňu samotné strany poukazujú (m. m. I. ÚS 331/2019).

9. V prípade konkurencie dovolacích dôvodov podľa § 420 a § 421 C.s.p. by sa mal dovolací súd v prvom rade venovať dovolaciemu prieskumu podľa § 421 C.s.p. a až v prípade, kedy nedôjde k zrušeniu rozsudku na základe tohto vecného prieskumu, môže byť dôvodom pre zrušenie rozsudku odvolacieho súdu dôvod podľa ustanovenia § 420 C.s.p., a nie naopak, pretože pre najvyšší súd neplatí subsidiarita hmotnoprávneho k procesnoprávnemu prieskumu. Tým sa tiež predíde procesnému „ping-pongu“ medzi dovolacím a odvolacím súdom. V zmysle tejto zásady postupoval aj v tomto prípade najvyšší súd.

10. Bez toho, že by najvyšší súd sám v tomto konaní akokoľvek hodnotil samotnú otázku vlastníctva k predmetným pozemkom, je toho názoru, že posúdenie otázky naliehavého právneho záujmu žalobcov na požadovanom určení v napadnutých rozhodnutiach nižšími súdmi nie je ústavne konformné ani zákonné. Na rozdiel od nich je totiž najvyšší súd v posudzovanom prípade toho názoru, že zistený fakt už existujúceho duplicitného zápisu vlastníckeho práva v katastri nehnuteľností k predmetným pozemkom, ktorý navodzuje stav nepochybne odporujúci princípu právnej istoty, naliehavý právny záujem žalobcov na požadovanom určení dostatočne osvedčuje. Preto je namieste žiadať, aby súd autoritatívne v rozsudku vyriekol, že určitý právny pomer medzi stranou sporu a dotknutými parcelami existuje alebo neexistuje.

11. Na tomto mieste dáva dovolací súd zreteľne najavo, že považuje za samozrejmé a určujúce pre nachádzanie práva, že vždy je nevyhnutné vychádzať z individuálnych rozmerov každého jednotlivého prípadu, ktoré sú založené na zistených skutkových okolnostiach. Ako už bolo naznačené, v danej veci práve fakt existencie zápisu vlastníckeho práva pre „dvoch“ vlastníkov v katastri nehnuteľností považuje najvyšší súd za určujúci pre posúdenie naliehavosti právneho záujmu žalobcov, a to s ohľadom na už zmieňovaný ústavný princíp právnej istoty (vyplývajúci z čl. 1 ods. 1 ústavy), v súvislosti s exkluzivitou vlastníckeho práva, ktorá vylučuje, aby k jednej a tej istej veci (parcele) malo vlastnícke právo viac osôb, ak nejde o spoluvlastníctvo.

12. V danej veci k odstráneniu duplicitného zápisu vlastníctva nedošlo mimosúdne (súhlasným či jednostranným vyhlásením), nemožno ho teda odstrániť inak, než len určovacou žalobou; pritom treba vychádzať z názoru, že duplicitne zapísaný vlastníč má vždy naliehavý právny záujem na určení vlastníctva už len preto, že rozhodnutie o takej určovacej žalobe bude podkladom pre riadny zápis v katastri nehnuteľností formou záznamu podľa ustanovenia § 34 ods. 1 katastrálneho zákona.

13. Na uvedený záver podľa názoru najvyššieho súdu v posudzovanej veci nemôže mať vplyv okolnosť, že duplicitný zápis vlastníckeho práva sa vzťahuje k nereštituovanému majetku, resp. že jedným z duplicitne zapísaných vlastníčkov je reštituent, či nepravý reštituent.

14. Samozrejme najvyšší súd konštatuje, že žalobou o určenie vlastníckeho práva nemožno obchádzať zmysel a účel reštitučných predpisov, ale na strane druhej existencia špeciálnych reštitučných predpisov nevylučuje postup podľa všeobecných právnych predpisov. Preto tam, kde určovacia žaloba neslúži na obchádzanie reštitučných predpisov, nemožno jej použitie apriori vylúčiť. Pokiaľ sa teda žalobcovia prostredníctvom reštitučných predpisov vrátenia sporných pozemkov nedomáhali, prostredníctvom určovacej žaloby tak môžu urobiť kedykoľvek za predpokladu, že nedošlo k „strate“ vlastníctva k týmto pozemkom zákonom určeným spôsobom (napr. vydržaním, spracovaním a pod.).

15. Z uvedeného je zrejmé, že najvyšší súd považuje interpretáciu použitého ustanovenia § 137 písm. c/ C.s.p. v napadnutom rozhodnutí krajského súdu za ústavne nekonformnú, nerešpektujúcu dostatočne primeranú ochranu majetkových práv žalobcov (ich legitímneho očakávania), a preto toto rozhodnutie odvolacieho súdu, spolu s rozhodnutím okresného súdu, ktoré vykazuje rovnaké nedostatky, zrušil a vec vrátil okresnému súdu na ďalšie konanie a nové rozhodnutie (§ 449 ods. 2, § 450 C.s.p.) s tým, že právny názor vyslovený v tomto rozhodnutí je preň záväzný.

16. Ak dovolací súd zruší napadnuté rozhodnutia a ak vec vráti okresnému súdu na ďalšie konanie, tento súd rozhodne aj o trovách pôvodného a dovolacieho konania (§ 453 ods. 3 C.s.p.).

17. Toto rozhodnutie prijal senát Najvyššieho súdu Slovenskej republiky pomerom hlasov 3 : 0.

Poučenie:

Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.